

G. Concept Arbocatalogus COVID-19 kantoren

1. Algemene uitleg over COVID-19

Pandemie

Eind 2019 werd de ziekte COVID-19 voor het eerst opgemerkt in China en verspreidde zich vervolgens in drie maanden tijd naar andere delen van de wereld. In 2020 leidde dit tot de coronapandemie.

Symptomen

Het coronavirus (SARS-CoV-2) veroorzaakt de ziekte COVID-19. Deze ziekte kan luchtwegklachten en koorts veroorzaken en in ernstige gevallen ademhalingsproblemen. In het bijzonder mensen die behoren tot de risicogroepen hebben een grotere kans op ernstige complicaties bij besmetting door COVID-19.

Veel voorkomende symptomen bij COVID-19 zijn:

- Verkoudheidsklachten (zoals neusverkoudheid, loopneus, niezen, keelpijn)
- Hoesten
- Benauwdheid
- Verhoging of koorts
- Plotseling verlies van reuk en/of smaak

Actuele informatie is te vinden op de website van het [RIVM](#).

Wijze van overbrengen

Het virus verspreidt zich van mens tot mens door middel van druppels. Dit kan bijvoorbeeld plaatsvinden bij hoesten, niezen, praten en schreeuwen. Door afstand te houden, is de kans kleiner dat mensen elkaar besmetten en het virus zich verspreidt. Indien men zich gedurende langere tijd in een slecht geventileerde ruimte bevindt, kan overdracht via aerosolen mogelijk zijn.

Nadere informatie over verspreiding van het virus is te vinden op de RIVM-site ([hier](#)).

Arbocatalogus COVID-19 kantoren

Voorjaar 2022 heeft het coronavirus een endemisch karakter en zal het naar verwachting blijven circuleren. Doel van deze deelcatalogus is het maken van sectorbrede afspraken over preventieve maatregelen om blootstelling en besmetting ten gevolge van het virus (SARS-CoV-2) dat de ziekte COVID-19 veroorzaakt, en toekomstige pandemieën, zoveel mogelijk te voorkomen bij het werken in kantoren. De afspraken in deze deelcatalogus zijn enerzijds basale maatregelen, die altijd gelden, om de infectieuze ziekten, zoals COVID-19 te voorkomen en maatregelen die toegepast moeten worden. Anderzijds worden maatregelen gegeven bij op- en afschaling van landelijke corona maatregelen. Met GOR-RIJK is een werkwijzer afschalen maatregelen COVID-19 gemaakt (bijlage 1). Ook op de momenten dat er geen verplichte maatregelen meer gelden tegen het coronavirus, blijft het van belang respect te hebben voor elkaars overwegingen en gevoel. Gebruik de basisregels als uitgangspunt en houd anderhalve meter afstand als iemand dat wil.

Op het moment dat het virus oplaait en vanuit de Rijksoverheid wordt aangegeven dat verscherping van de landelijke corona maatregelen noodzakelijk is, moeten de maatregelen bij opschaling worden uitgevoerd. Indien er weer versoepeld kan worden, kunnen de maatregelen bij afschaling worden toegepast. Getracht is de maatregelen zo te formuleren dat ze ook bij eventueel toekomstige pandemieën ingezet kunnen worden.

Onder kantoren wordt verstaan de panden waar hoofdzakelijk administratief (beeldscherm)werk wordt uitgevoerd.

Naast kantoren beschikt de Rijksdienst ook over een groot aantal bijzondere gebouwen, zogenaamde specialties, waaronder gevangenissen, laboratoria en bijzondere objecten van Rijkswaterstaat. In de meeste van deze specialties vinden vitale processen plaats. Departementen zijn verantwoordelijk

voor maatregelen ten aanzien van de specialties. De specialties vallen buiten de context van deze deelcatalogus, maar zij moeten hetzelfde aantoonbare beschermingsniveau hebben.

Wel kan deze deelcatalogus als inspiratiebron gebruikt worden bij het nemen van preventieve maatregelen in specialty gebouwen. Daarbij dient minimaal te worden gedacht aan ventilatie-eisen en algemene maatregelen.

Het is van belang dat de gemaakte afspraken over het gebruik van kantoren strikt worden nageleefd. Van gebruikers van de kantoorpanden wordt verwacht dat zij elkaar ondersteunen in het uitvoeren van de maatregelen.

De pandgebonden (concern)dienstverleners hebben een monitorings- en signaleringsfunctie. Bij signaleringen van onveilig gedrag en afwijkingen van gemaakte afspraken wordt dit direct gemeld en besproken met de, voor het desbetreffende onderdeel, aangewezen Corona verantwoordelijke en worden in onderling overleg maatregelen getroffen.

Actualiteit deelcatalogus

De kennis over COVID-19 en de daarbij behorende maatregelen is aan verandering onderhevig. In deze deelcatalogus wordt daarom op meerdere plaatsen verwezen naar de actuele informatie via een link.

2. Wat staat er in de Arbowet over COVID-19

De werkgever heeft de verplichting om ongezonde en onveilige situaties zoals bijvoorbeeld besmetting met COVID-19 te voorkomen, vermijden of de gevolgen te beperken. Deze verplichtingen zijn vastgelegd in artikel 3 (de werkgever draagt zorg voor de veiligheid en de gezondheid van de werknemers) en artikel 5 (inventarisatie en evaluatie van risico's) van de Arbowet.

In artikel 8 van de Arbowet is de voorlichting, onderricht en het toezicht opgenomen. Daarnaast heeft de medewerker de verplichting om in zijn doen en laten op de arbeidsplaats, overeenkomstig zijn opleiding en door de werkgever gegeven instructies, naar vermogen zorg te dragen voor zijn veiligheid en gezondheid en die van anderen. Deze verplichtingen zijn vastgelegd in artikel 11 van de Arbowet.

3. Beleid

3.1. Afspraken beleid

Risico -Inventarisatie en -Evaluatie (RI&E)

Werkgevers hebben de plicht voor goede arbeidsomstandigheden te zorgen, in samenspraak met werknemers. In het kader van biologische agentia, zoals het coronavirus, heeft de werkgever de wettelijke verplichting verspreiding van het biologisch agens zoveel als mogelijk op de kantoorwerkplek te voorkomen en daartoe een beleid te voeren.

Een werkgever is verplicht een RI&E met plan van aanpak op te stellen om alle arbeidsrisico's binnen de organisatie in kaart te brengen (artikel 5 Arbowet). In het plan van aanpak wordt beschreven op welke wijze deze risico's worden beheerst. Daarin horen ook risico's op besmettingen, zoals die op besmetting en verspreiding van het COVID-19-virus.

Als uitwerking van de RI&E zijn pandplannen opgesteld waarin maatregelen staan benoemd om blootstelling aan infectieziekten, zoals Covid-19, te voorkomen. De maatregelen die genoemd staan in het pandplan en/of protocol maken deel uit van het Plan van aanpak RI&E.

- a) RI&E en pandplan

De werkgever heeft de wettelijke verplichting verspreiding van het coronavirus zoveel als mogelijk op de kantoorwerkplek te voorkomen en daartoe een beleid te voeren.

Er moet een actuele RI&E zijn waarin de risico's met betrekking tot Covid-19 staan beschreven en maatregelen, verantwoordelijken en termijnen zijn opgenomen in het plan van aanpak. Als uitwerking van de RI&E zijn de noodzakelijke maatregelen om werknemers op een veilige manier op kantoor te laten werken, beschreven in het pandplan voor Rijkskantoren. Ook de maatregelen die worden getroffen om medewerkers veilig te laten reizen moeten worden beschreven in de RI&E voor werknemers die, voor de continuïteit van kritische overheidsprocessen of een andere relevante redenen, niet vanuit huis kunnen werken,

Pandplan

- Elke organisatie is verplicht een RI&E te hebben, waarin alle arbeidsrisico's in kaart zijn gebracht. Daarin horen ook de risico's op besmetting met en verspreiding van het COVID-19-virus (of een ander virus). Het Plan van aanpak RI&E beschrijft de maatregelen die genomen worden om de risico's op te lossen. Veel organisaties hebben de maatregelen om besmetting te voorkomen, voortkomend uit de RI&E, uitgewerkt in een pandplan. Voor elke organisatie is het van belang dat de maatregelen staan beschreven die ingezet worden op het moment dat de Rijksoverheid aangeeft dat opschaling van de maatregelen noodzakelijk is.
- De RI&E en het Plan van aanpak moeten ter toetsing voorgelegd worden aan een gecertificeerde arbodienst of een gecertificeerde arbokerndeskundige. Zij beoordelen of de RI&E en het Plan van Aanpak compleet en betrouwbaar zijn en uitgaan van de huidige stand van wetenschap en techniek.

Bij de maatregelen die worden getroffen bij een pandemische uitbraak zoals Covid-19 wordt het protocol voor de Rijksdienst als leidraad gebruikt. De maatregelen maken deel uit van het Plan van aanpak RI&E en dienen periodiek geactualiseerd te worden als de daarmee opgedane ervaring, gewijzigde werkmethoden of werkomstandigheden of de laatste stand van de wetenschap, politieke besluitvorming en professionele dienstverlening daartoe aanleiding geven.

De totale benutbare capaciteit van kantoren zal sterk afnemen indien afstandsmaatregelen worden ingevoerd. De precieze afname van de capaciteit verschilt per pand en is onder meer afhankelijk van de indeling van de kantoorwerkgebieden, de vormgeving en omvang van decentrale ondersteunende ruimtes en de maximale (doorstroom)capaciteit van liften, trappen, tourniquets, doorgangen, en het gebruik van de zitcapaciteit in de overleg- en vergaderzalen. Met name bij panden waar sprake is van hoogbouw (gebruik liften), bureaus relatief dicht op elkaar staan of gangen relatief smal zijn neemt de capaciteit sterk af.

De maatregelen om de verspreiding van het coronavirus zo veel mogelijk te voorkomen staan beschreven in het Plan van Aanpak RI&E.

In het Plan van aanpak van de RI&E moet beschreven zijn:

- Wie de crisisverantwoordelijke is per onderdeel. Deze speelt in op de specifieke belangen van het onderdeel binnen het pand. De crisisverantwoordelijke heeft continu aandacht voor de risico's van Corona en een veilige werkwijze. Hij/zij ziet (mede) toe op naleving van de afspraken en de actualiteit van het pandplan en de aanvullende communicatie/voorlichting daarover naar de medewerkers waar ze terecht kunnen met vragen;
- Een organisatiestructuur voor crisissituaties, waarin taken en verantwoordelijkheden staan beschreven;
- Een communicatiestructuur, zodat de communicatielijnen binnen een organisatie duidelijk zijn.
- Bij de uitvoer en voorlichting van de maatregelen van het pandplan is rekening gehouden met medewerkers met een visuele of een fysieke beperking;

- b) Afspraken bij opschaling
  - Voor elk pand moet bekend zijn wat de maximale bezettingsgraad mag zijn waarbij veilig en gezond gewerkt kan worden op het moment dat een veilige afstand moet worden aangehouden.
  - Er is een inventarisatie gemaakt van plaatsen en situaties waar onvoldoende afstand aangehouden kan worden;
  - Er is duidelijk aangegeven hoeveel mensen tegelijk van de lift gebruik kunnen maken.
- c) Afspraken bij afschaling
  - Het gebouwbeheer is op orde bij opstart na periode van lage bezettingsgraad of leegstand. Denk aan:
    - water (doorspoelen leidingen)
    - legionella beheersplan is actueel en uitgevoerd
    - luchtbehandeling/verwarming is onderhouden,
    - verlichting is gecontroleerd op mogelijke defecten;
    - nooddeuren zijn opgenomen in de controle op gangbaarheid.
  - Er is duidelijk aangegeven hoeveel mensen tegelijk van de lift gebruik kunnen maken.

Algemene vragen

Voor algemene vragen over bijvoorbeeld procedures, beleid, advies over het werken op kantoor tijdens COVID-19 kunnen medewerkers terecht bij de eigen werkgever/leidinggevende. De medewerker hoeft daarbij geen medische informatie te delen met de leidinggevende.

3.2 HandRIJKingen

Rijksbrede Richtlijnen

Tijdens de pandemie zijn vanuit de Rijksoverheid richtlijnen opgesteld. Deze richtlijnen bieden handvatten voor de werkgeversaankpak en de omgang met het coronavirus (COVID-19). In deze richtlijnen wordt op diverse aspecten van het werken binnen de Rijksoverheid als gevolg van de coronacrisis ingegaan. Besluitvormend gremium voor aanpassingen aan de richtlijnen en communicatie vanuit de werkgeversverantwoordelijkheid Rijk is de ICBR COVID-19 (Interdepartementale Commissie Bedrijfsvoering Rijksdienst). Nieuwe versies van de richtlijnen worden via de ICBR-postbus gedeeld met ICBR-leden, NCC en de Hoge Colleges van Staat en worden voor alle medewerkers toegankelijk gemaakt.

Bij een grote toename van het aantal Covid-19 infecties wordt het rijksbeleid beschreven in de Rijksbrede richtlijnen. De richtlijn die bij een uitbraak van toepassing is, is dan vindbaar op de website van het A&O fonds Rijks: Rijksbrede richtlijnen werkgevers sector Rijk (pdf) in verband met corona.

4. Voorkomen van besmettingen COVID-19

De Rijksdienst biedt een gezonde en veilige werkomgeving voor haar medewerkers met extra aandacht voor medewerkers met een kwetsbare gezondheid en andere groepen die extra nadelige effecten van de Corona-pandemie ondervinden (Arbowet art 3.1).

4.1. Afspraken

Algemene maatregelen die gelden om verspreiding van het virus te voorkomen:

- De Rijksdienst leeft de huidige en toekomstige preventieve maatregelen van de overheid strikt na en volgt het [generiek kader coronamaatregelen](#) en de algemene bepalingen uit het Burgerlijk Wetboek, de Arbowet en het Arbobesluit;
- Gepaste afstand en zorg voor een goede en / of voorgeschreven hygiëne;
- Hoest en nies in de elleboog;
- Medewerkers blijven thuis in quarantaine in situaties die aangegeven zijn door de overheid; zie de

link [thuisquarantaine](#).

- Medewerkers komen niet naar het werk (kantoor) bij:
  - Verkoudheidsklachten
  - Hoesten
  - Benauwdheid
  - Verhoging of koorts
  - Plotseling verlies van reuk en/of smaak
- Zorg voor voldoende ventilatie

Bij het treffen van maatregelen om verspreiding van het virus te voorkomen wordt naast de algemene maatregelen uitgegaan van de Arbeidshygiënische strategie (Arbobesluit, art. 4.4).

5. Herkennen van

Niet van toepassing

6. Aanpakken van COVID-19

6.1. Werkplekken

6.1.1. Afspraken bij opschaling

Het werk is zo georganiseerd dat de voorgeschreven afstand dan wel gewenste afstand mogelijk is.

- Tussen werkplekken voorgeschreven ruimte maken (ook in overleg ruimtes/ pauzeruimtes/ wachtruimtes);
- Indien werkzaamheden aantoonbaar niet georganiseerd kunnen worden met gepaste dan wel voorgeschreven afstand en het werk is niet uit te stellen, dan zijn extra maatregelen nodig die een vergelijkbaar niveau van gezond/veilig oplevert. Bij het bepalen van dat alternatief moet de arbeidshygiënische strategie worden gevolgd;
- Loop- en transportroutes zo aanleggen dat zo min mogelijk 'gekruid' wordt met andere routes/personen (bijvoorbeeld éénrichting);
- Crisismaatregelen en -procedures worden vertaald naar gedragsregels zodat elke medewerker weet wat hij/zij moet doen. Afhankelijk van de locatie kunnen specifieke gedragsregels per functie/team gelden (denk bv aan RSO/ RBO/ derden/ baliefunctie/ postbezorging e.d.).
- Voor de meeste werknemers gelden de algemene vestigingsafspraken die vooraf kenbaar zijn gemaakt aan de medewerkers, makkelijk terug te vinden zijn op intranet én in het pand duidelijk staan aangegeven;

6.2. Bezoek

6.2.1. Afspraken bij opschaling

- Beperk het ontvangen van bezoek;
- Bezoek wordt consequent vooraf over de geldende regels geïnformeerd;
- Beschreven zijn de mogelijkheden om het fysiek contact beperkt te houden of anders te organiseren is (bijvoorbeeld digitaal);
- De maatregelen om bezoek te kunnen ontvangen zijn genomen. Denk hierbij aan de aanmeldprocedure, alleen fysiek bezoek als er geen gezondheidsklachten zijn, welke ruimten beschikbaar zijn en bezoek ontvangen zo mogelijk dicht bij de ingang, dit om bezoekbewegingen binnen een pand beperkt te houden;
- Bezoekerspassen worden direct na inname schoongemaakt;

- Preventieve maatregelen in het kader van de (COVID-19)-pandemie mogen geen invloed hebben op de vluchtmogelijkheden bij calamiteiten.

6.3. Bedrijfs hulpverlening

6.3.1 Afspraken bij opschaling

De BHV-organisatie is afgestemd op het COVID-19 besmettingsrisico (inclusief ontruiming).

- De taken en nadere afspraken omtrent COVID-19 van de BHV-organisatie zijn beschreven in het BHV-plan;
- De BHV-ers zijn op de hoogte van de taken en afspraken;
- De bezetting van de BHV-organisatie is op orde. Dat wil zeggen dat de aanwezigheid van BHV-ers en opvolging van calamiteiten is gewaarborgd, ook als maar een deel van de medewerkers op de werkplek aanwezig is. Bij onvoldoende aanwezigheid van BHV-ers kan de consequentie zijn dat (delen) van panden moeten worden gesloten;
- De richtlijn van [de reanimatieraad](#) is bekend bij de BHV-ers;
- Indien er sprake is van route aanduiding/eenrichtingsverkeer dan weten medewerkers/derden in het pand/bezoekers dat bij een ontruiming er altijd sprake is van het gebruik van de kortste vluchtweg naar buiten;
- Besteed extra aandacht aan hygiëne bij gebruik van communicatieapparatuur en hulpmiddelen.
- Eventueel: zo nodig de centrale verzamelplaats bij ontruiming aanpassen dan wel afschaffen (met het oog op afstand)

6.4. Fietsenstalling/ garage

6.4.1 Afspraken bij opschaling

- De fietsenstalling/garage is op een veilige wijze te bereiken en te verlaten door:
  - Duidelijke aanduiding met betrekking tot route en verplichtingen;
  - Voorgeschreven afstand te kunnen houden;
  - Elkaar de ruimte te geven;
  - Aanvullende voorzieningen zoals eenrichtingsverkeer, afscheiding e.d..
- Als bezoekers mogen/kunnen parkeren in de garage dan is voorlichting gegeven over wat de preventieve maatregelen in het kader van COVID-19 zijn;
- Bij dienstfietsen worden de contactpunten door de gebruiker voor aanvang en direct na gebruik gereinigd met middelen die in de fietsenstalling ter beschikking staan;
- Bij specifieke werkplekken zoals dienstauto's (wisselende gebruikers) wordt voldoende geventileerd en schoongemaakt door de gebruiker voor aanvang en direct na gebruik met middelen die ter beschikking gesteld zijn voor dit doel;

6.5. Schoonmaak

6.5.1 Afspraken bij opschaling

De schoonmaakorganisatie werkt volgens het door het RIVM opgestelde [protocol](#). De contractuele afspraken voor het betreffende pand worden aangehouden waarbij rekening wordt gehouden met de bijzondere omstandigheid van COVID-19. Denk hierbij aan verminderde schoonmaak op verdiepingen waar geen activiteiten plaatsvinden en intensivering van schoonmaak daar waar de grote logistieke stromen van bewoners plaatsvindt. Hierover vindt periodiek afstemming plaats tussen de Concern dienstverlener en de schoonmaakorganisatie.

Werkplek

- De gebruiker reinigt zelf zijn werkplek bij aanvang van zijn werk en bij het, voor langere tijd, verlaten van zijn werkplek. Dit biedt de gebruiker de mogelijkheid om in control te zijn over de reinheid van de werkplek.

- Onder schoonmaak van de eigen werkplek wordt verstaan de contactpunten van de stoel, bureau, toetsenbord, muis en beeldscherm.
- De werkgever stelt reinigingsmiddelen (zonder ethanol) ter beschikking waarmee de werkplek kan worden gereinigd. De ruimtes van de werkplekken worden voorzien van een duidelijke handleiding voor de gebruiker betreffende de schoonmaak van de gehele werkplek;
- Er is duidelijk aangegeven waar de schoonmaakmiddelen staan en waar gebruikte doekjes weggegooid moeten worden;
- Bij een mogelijk besmettingsgeval volgt RSO de richtlijnen van het RIVM ([Algemene hygiënerichtlijn | RIVM](#))
  - Extra aandacht is er voor het schoonmaken van contactoppervlakken als buitenlift, intercom/bel/reling oprit en:
    - deurklinken;
    - trapleuningen;
    - licht- en liftschakelaars;
    - kranen;
    - sanitair;
    - balies;
    - telefoontoestellen;
    - koffiezetapparaten;
    - kopieerapparaten en printers.
  - Duidelijk aangegeven is welke middelen waar aanwezig zijn en hoe controle plaatsvindt op voldoende aanwezigheid van de middelen. Denk hierbij aan handdoekjes, zeep, gel (zonder ethanol).

6.6. Kwetsbare groepen

6.6.1 Afspraken

De Rijksoverheid biedt een gezonde en aanvaardbaar veilige werkomgeving voor haar medewerkers met extra aandacht voor medewerkers met een kwetsbare gezondheid (Arbowet art 3 lid 1). Hiervoor wordt de [RIVM risicogroep classificatie](#) toegepast.

De bedrijfsarts geeft advies over de [hoog-risicogroepen](#) (vastgesteld door RIVM) bij vragen over de inzetbaarheid. Bij medische vragen en over COVID-19 in het bijzonder, kunnen medewerkers gebruik maken van het arbeidsomstandighedensprekuur van de bedrijfsarts.

Daarnaast biedt de bedrijfsarts ondersteuning bij re-integratietrajecten.

Ervaar je gezondheidsklachten of zijn er zorgen over de gezondheid, neem dan contact op met de bedrijfsarts.

De Arbowet verplicht werkgevers om blootstelling aan ziekmakende agentia bij werknemers te voorkomen. En 'daar waar de werknemer gevoeliger is voor nadelige effecten op de gezondheid dient aanvullende bescherming te worden geboden'. De Arbowet eist van werkgevers dat zij extra aandacht besteden aan zwangere vrouwen met het oog op beroepsgebonden gezondheidsrisico's voor de werkneemster en het ongeboren kind ([art 1.42 Arbobesluit](#)).

6.7. Persoonlijke beschermingsmiddelen

6.7.1 Afspraken

Indien de basismaatregelen (zie hoofdstuk 4) voldoende zijn om veilig te kunnen werken in de kantoren dan zijn aanvullende persoonlijke beschermingsmiddelen niet nodig. Op het moment dat werknemers werkzaamheden moeten uitvoeren waarbij een verhoogde blootstelling kan plaatsvinden, dan moet de arbeidshygiënische strategie worden toegepast. Als bronmaatregelen, collectieve

technische maatregelen en individuele organisatorische maatregelen onvoldoende resultaat hebben, dan moeten persoonlijke beschermingsmiddelen worden gebruikt.

Persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM) (Arbobesluit art 8.3) worden in overleg met een deskundige, zoals een arbeidshygiënist, ingezet als vastgesteld is dat het werk niet uitgesteld kan worden en er geen andere maatregelen zijn die voldoende bescherming bieden.

6.8. Ventilatie

6.8.1 Afspraken

Ventileren is het voortdurend verversen van lucht. De buitenlucht vervangt telkens (een deel van) de binnenlucht die vervuild is door bijvoorbeeld vocht, stof en ziekteverwekkers. Ventileren is mogelijk via natuurlijke ventilatie (bijvoorbeeld roosters, ramen of kieren) of via mechanische ventilatie (ventilatiesysteem)

- Ventilatievoorzieningen worden goed onderhouden, ingeregeld en gebruikt. Voor het gebruik van aanvullende ventilatiemogelijkheden adviseert de pandbeheerder in samenspraak met een materiedeskundige. Denk hierbij aan natuurlijke ventilatie door het openen van ramen of juist niet als de buitentemperatuur hoger wordt dan de binnentemperatuur. Uitgangspunt is de ventilatienorm zoals beschreven is de Arbocatalogus Beeldschermwerk (35 m³ pp/u). Gezondheidstechnisch volgt het Rijk het [ventilatieadvies van het RIVM](#) in geval van een pandemie.
- Om een optimale werking van het ventilatiesysteem te borgen worden ventilatieroosters niet dichtgezet of afgeplakt door medewerkers.
- Zorg voor voldoende ventilatie van de liftkooi. De gangbare ventilatie-eis voor de liftkooi is 6 dm³/s per m² vloeroppervlakte van de liftkooi (NEN 1087).

6.8.2. Afspraken bij opschaling

- Vermijd het gebruik van apparaten die een sterke luchtstroom produceren, zoals (zwenk)ventilatoren en mobiele airco's, in ruimten waar meerdere personen samen kunnen komen en gemeenschappelijke ruimten. Als gebruik van deze apparaten echter noodzakelijk is, bijvoorbeeld omdat het zo warm wordt dat er (gezondheids-)klachten kunnen ontstaan, voorkom dan dat de luchtstroom direct van de ene persoon naar de andere gaat.

6.9 Psychosociale aspecten

6.9.1 Afspraken

Pandemieën kunnen het mogelijk maken dat onze manier van werken moet worden aangepast.

Corona is hiervan een voorbeeld en heeft onze manier van werken veranderd.

Denk aan de mate van flexibiliteit die wordt gevraagd, veranderende werktijden, risico's en kansen van een mix van thuis- en kantoorwerken, samenwerken op afstand of juist in nabijheid van elkaar.

Wanneer de veranderingen in het werk langdurig aanhouden, is het van belang specifiek aandacht te besteden aan de risico's die deze veranderende werksituatie met zich mee brengen.

De veranderende manier van werken heeft invloed op het te voeren arbeidsomstandighedenbeleid dat gericht is op voorkoming en indien niet mogelijk het beperken van psychosociale arbeidsbelasting (PSA).

Bij vragen om advies of begeleiding van een bedrijfsmaatschappelijk werker neem dan contact op met bedrijfsmaatschappelijk werk of vertrouwenspersoon van het eigen onderdeel.

Voor inzicht in de feitelijke aanwezige risico's ten aanzien van psychosociale arbeidsbelasting als gevolg van COVID-19 en de maatregelen om deze te beheersen, kan de betreffende risico-inventarisatie en -evaluatie ingezien worden.

Zie ook de Arbocatalogus Werkdruk en overige psychosociale arbeidsbelasting; [Link](#) catalogus werkdruk en overige PSA.

6.10. HandRIJKingen

Medewerkers onderzoek

De werkgever past vragen in het medewerkers onderzoek aan op de actuele (COVID-19) situatie.

Opschalingsstructuur / escalatie model

Om pro-actief maatregelen te treffen kan gewerkt worden met een opschalingsstructuur / escalatie model. Door maatregelen te koppelen aan specifieke signalen, kan tijdig ingesprongen worden op een mogelijke toename van het aantal ziektegevallen. Er kan onderscheid gemaakt worden in diverse niveaus van paraatheid. Bijvoorbeeld code groen: start griep seizoen/ kijken of alles op orde is qua ventilatie etc

Code Geel: patiënten aantallen stijgen, intensiveren overleg / informatie verzamelen, delen en monitoren van operationele maatregelen; bepalen of tactische maatregelen noodzakelijk zijn.

Code Oranje: Doel: Tactische maatregelen delen, afstemmen, strategische keuzes voorbereiden.

Deelnemers tactisch overleg worden uitgenodigd. In dit overleg zitten deelnemers vanuit alle betrokken regio's op tactisch niveau die het strategische niveau medisch inhoudelijk kunnen adviseren op het gebied van continuïteit.

Code rood: op strategisch niveau bespreken van tekortschieten van lokale maatregelen.

Samenwerking rond personeelszorg: denk aan extra personeel, personeel verplaatsen tussen afdelingen of verplaatsen over regio's / kantoren heen.

Code zwart: ...

Voorbeeld:

Wit	Preventie, gezamenlijke maatregelen gericht op preventie
Groen	Start griepseizoen in de winter, of zomerdrukke (of andere oorzaken voor oplopende drukke), inventarisatie of er sprake is van knelpunten
Geel	Verzamelen en delen van (operationele) informatie tussen instellingen
Oranje	Delen van tactische maatregelen van een instelling
Rood	Tekortschieten van lokale maatregelen waarvoor de noodzaak tot redistributie van patiëntenstromen en waar mogelijk in gezamenlijkheid strategische keuzes maken
Zwart	Bovenregionale afstemming

Algemene handreiking Covid-19 SER

De algemene handreiking Covid-19 is vindbaar op de website van de SER en is interessant in geval van opschaling. Werkgeversorganisatie VNO-NCW en vakcentrales FNV en CNV hebben samen een handreiking opgesteld voor werkgevers en werknemers om verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Met deze handreiking kunnen zij per sector maatregelen afspreken om zo veilig mogelijk te kunnen werken. De handreiking COVID-19 besteedt speciaal aandacht aan maatregelen tegen het coronavirus om in de RI&E op te nemen.

7. Voorlichting en instructie

Werkgevers zijn verplicht om hun personeel goed voor te lichten over het werk dat zij uitvoeren en over de daaraan verbonden veiligheids- en gezondheidsrisico's. Medewerkers zijn van hun kant verplicht tot deelname aan de voorlichting.

7.1. Afspraken

- De werkgever licht voor waar medewerkers terecht kunnen met vragen over COVID-19 en bij wie ze terecht kunnen in geval preventieve afspraken niet nagekomen worden;
- De basisregels om besmetting tegen te gaan zijn vastgelegd en gecommuniceerd met de medewerkers. Deze maatregelen zijn zichtbaar aangebracht in het pand (zie algemene maatregelen onder hoofdstuk 4);
  - De werkgever zorgt voor informatie en voorlichting over de consequenties van de pandemie op het werk;
  - De werkgever stelt kaders over uitvoering van het werk in de veranderde werkcontext;
  - Leidinggevenden hebben kennis van en zijn alert op signalen van medewerkers die vast kunnen lopen. Denk hierbij aan bv. werkdruk, bore-out, balans werk/privé, missen van sociale cohesie. De verdere uitwerking van deze maatregel is opgenomen in de Arbocatalogus werkdruk en overige PSA;
- Leidinggevenden gaan tijdens (voortgangs)gesprekken nader in op de persoonlijke situatie van de medewerker aangaande o.a.:
  - Arbeidsinhoud en organisatie van het werk
  - Arbeidsverhoudingen (cultuur)
  - Arbeidsvoorwaarden inclusief het opnemen van aansluitend verlof
  - Arbeidsomstandigheden (bv de werkplekinrichting en de mate van rustig kunnen werken)
  - Sociale cohesie;
- Medewerkers zijn voorgelicht over de deskundige bijstand die zij zelfstandig kunnen benaderen bij vragen en/of knelpunten (bv bedrijfsarts, bedrijfsmaatschappelijk werk, vertrouwenspersoon, Arbo-deskundige, teamleider). In ieder geval via intranet per onderdeel, via introductieprogramma nieuwe/tijdelijke medewerkers en periodieke aandacht over PSA-onderwerpen middels nieuwsbrieven en of workshops tijdens werkoverleggen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de uitleg over de Code Integriteit Rijk door een vertrouwenspersoon tijdens een werkoverleg;
- Medewerkers zijn voorgelicht over de eigen verantwoordelijkheid van het tijdig signaleren en bespreken van knelpunten met de leidinggevende;
- Werkgever onderzoekt regelmatig de psychosociale arbeidsbelasting van medewerkers tijdens de pandemie.